

**MINISTERUL EDUCAȚIEI
CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE
ÎN EDUCAȚIE**

**EXAMENUL NAȚIONAL
PENTRU DEFINITIVARE ÎN
ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR**

PROGRAMA PENTRU

**EDUCAȚIE MUZICALĂ SPECIALIZATĂ
(ARTĂ VOCALĂ, MUZICĂ INSTRUMENTALĂ)**

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa de față se adresează absolvenților instituțiilor de învățământ superior artistic care vor desfășura activități didactice în cadrul ariei curriculare arte – disciplinele din cadrul educației muzicale specializate din învățământul vocațional cu profil artistic, specializarea muzică, după cum urmează: ansambluri instrumentale/vocale, artă vocală (canto clasic și canto popular), muzică instrumentală (pian, vioară, violă violoncel, contrabas, chitară, harpă, flaut, oboi, clarinet, saxofon, fagot, trompetă, corn, trombon, tubă), muzică de jazz-muzică ușoară/divertisment, corepetiție.

La elaborarea programei au fost luate în considerare documentele reglatoare din domeniul curricular, armonizarea cu nivelul de formare continuă din cadrul departamentelor de pregătire didactică și de specialitate din cadrul universităților și al facultăților de artă și nu în ultimul rând, opiniile unor profesori cu o bogată experiență didactică și artistică. Prin conținutul pus la dispoziție de prezenta programă și pentru a realiza o educație muzicală specializată eficientă pe termen lung, profesorul trebuie să facă demonstrația că are capacitatea de a parcurge procesul instructiv-educativ la un nivel artistic și pedagogic convingător.

Programa are în vedere:

- aprofundarea pregătirii de specialitate corespunzătoare competenței didactice a profesorului de educație muzicală specializată;
- actualizarea bazei teoretice și practice privitoare la aspectele didactice fundamentale care se leagă de realizarea educației muzicale în învățământul vocațional cu profil artistic;
- corelarea conținuturilor de specialitate cu curriculum-ul național în vigoare;
- aplicarea didacticii specialității în activitatea la clasă;
- dezvoltarea competențelor de utilizare intra, inter și transdisciplinare a conținuturilor și a formării unei culturi curriculare solide;
- valorificarea conținuturilor disciplinei prin construirea unui demers didactic modern, prin proiectare structurată, prin organizarea unor activități de învățare centrate pe nevoile și interesele elevului/elevilor care să faciliteze învățarea eficientă de către aceștia a conținuturilor specifice disciplinei;
- dezvoltarea competențelor de evaluare cu ajutorul metodelor, instrumentelor de evaluare și reglarea demersului didactic pe baza interpretării informațiilor oferite de rezultatele evaluării.

Pentru a realiza transferul deprinderilor artistice, în cadrul căruia se obține modelarea intenționată a personalității elevului ca viitor instrumentist, interpret, cadru didactic sau viitor consumator avizat de artă, profesorul trebuie să utilizeze forța educativă a exemplului personal. Prin conținuturile puse la dispoziție de prezenta programă, profesorul va produce dovada concretă a faptului că stăpânește în mod profesionist disciplina pe care o predă. Totodată, în procesul de predare-învățare-evaluare, cadrul didactic reprezintă autoritatea profesională prin demonstrarea de competență la nivel general, specific și transversal, după cum urmează, fiind capabil să:

COMPETENȚE GENERALE

1. Stăpânirea conținuturilor științifice ale disciplinei;
2. Operarea corectă și adecvată cu limbajul de specialitate necesar praxisului muzical școlar;
3. Motivarea elevilor pentru formarea și dezvoltarea deprinderilor și aptitudinilor specifice, precum și dezvoltarea gustului estetic;
4. Construirea demersurilor didactice interactive și adaptarea strategiilor didactice la conținuturi și la individualitatea elevului în vederea formării unei personalități creative a acestuia;
5. Deținerea competențelor în utilizarea tehnologiilor informaționale specifice educației artistice și educației muzicale specializate.

COMPETENȚE SPECIFICE

1. Utilizarea documentelor școlare reglatoare ale specialității în spiritul principiilor didactice, pentru și prin aplicarea adecvată a programei școlare, în vederea unui demers didactic eficient și diferențiat, în funcție de particularitățile elevilor;
2. Demonstrarea unei gândiri critice privitoare la creațiile muzicale, având o atitudine reflexivă asupra muzicii, precum și disponibilitatea de a transfera și promova în viața socială valori estetice;
3. Identificarea strategiilor didactice adaptate particularităților de vârstă și individuale ale elevilor în vederea utilizării acestora în procesul de predare-învățare-evaluare;
4. Realizarea demersului didactic în viziune inter-, multi- și transdisciplinară;
5. Adecvarea metodelor și a instrumentelor de evaluare la competențele specifice vizate și la conținuturile asociate pentru realizarea unor activități didactice interactive, stimulative, participative;
6. Evaluarea obiectivă a competențelor vizate prin curriculumul național, cu respectarea principiilor didactice, prin elaborarea și aplicarea unor instrumente de evaluare diverse;
7. Aplicarea constantă a unor instrumente și strategii specifice unei atitudini reflexive (autoevaluarea, analiza feedbackului primit de la elevi etc.);
8. Asigurarea concordanței între metodele de evaluare, competențele specifice, conținuturile și instrumentele de evaluare, în cadrul unei activități didactice;
9. Analizarea activității didactice proiectate la disciplina pentru care concurează, în vederea corelării acesteia cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor;

Prezenta programă este valabilă și pentru absolvenții aparținând minorităților naționale.

Educație muzicală specializată (artă vocală, muzică instrumentală)

Discipline de specialitate:

I. Istoria muzicii universale și românești

II. Forme și genuri muzicale

III. Didactica specialității

I. ISTORIA MUZICII UNIVERSALE ȘI ROMÂNEȘTI

1. **Renașterea muzicală:** estetica înnoirii limbajului, context istoric, caracteristici și cronologia perioadei. Apariția și evoluția genurilor muzicale: madrigalul, motetul, missa, chansonul, liedul..., caracteristici, reprezentanți.
2. **Barocul** și genurile muzicale reprezentative în creația secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, reprezentanți: Antonio Vivaldi, Jean-Philippe Rameau, Johann Sebastian Bach, Georg Friedrich Händel etc. Personalitatea lui Johann Sebastian Bach - scriitura polifonică și genurile reprezentative, creația instrumentală, importanța sistemului temperat.
3. **Evoluția spectacolului vocal-dramatic în secolul al XVIII-lea** (de la opera seria și opera buffa la formele lirico-dramatice naționale).
4. **Clasicismul muzical vienez** – premise ale apariției (de la Domenico Scarlatti la fiii lui Johann Sebastian Bach; caracteristicile și reprezentanții Școlii de la Mannheim); repere stilistice. Evoluția genurilor muzicale: camerale, simfonice, vocal-instrumentale și vocal-dramatice.

Personalitatea, creația și importanța compozitorilor: Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart și Ludwig van Beethoven.

5. **Romantismul muzical:** premise ale apariției, trăsături generale, forme și genuri predilecte (programatismul), virtuozitatea instrumentală (evoluția și perfecționarea instrumentelor). Personalitatea și creația compozitorilor secolului al XIX-lea: Franz Schubert, Hector Berlioz, Robert Schumann, Frédéric Chopin, Franz Liszt, Johannes Brahms, Piotr Ilici Ceaikovski, Giuseppe Verdi, Richard Wagner, F. M. Bartholdy, N. Paganini s.a.
6. **Școlile muzicale naționale europene în secolul al XIX-lea** (rusă, nordică, poloneză, cehă, ungară, spaniolă, românească etc.): caracteristici, genuri predilecte și compozitorii reprezentativi.
7. **Diversitatea stilistică la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea;** verism, impresionism, neo-clasicism, post-romantism, expresionism etc. Compozitori reprezentativi: Claude Debussy, Richard Strauss, Carl Orff, Arthur Honegger, Arnold Schönberg, Anton Webern, Alban Berg, César Franck, Anton Bruckner, Gustav Mahler etc.
8. **Culturi muzicale naționale în secolul al XX-lea.** Personalitatea și creația compozitorilor reprezentativi: George Enescu, Igor Stravinsky, Béla Bartók s.a.
9. **Orientări stilistice și opțiuni creatoare în muzica de avangardă a secolului al XX-lea** (muzica stockhastică, concretă și electronică, sisteme muzicale de sinteză, aleatorismul, constructivismul etc.). Compozitori reprezentativi: Olivier Messiaen, John Cage, Iannis Xenakis, Pierre Boulez, Luigi Nono, Luciano Berio, Karlheinz Stockhausen s.a.
10. **George Enescu** – personalitate complexă a culturii românești și universale. Biografie și creație; importanța compozitorului, interpretului, pedagogului în context cultural național și universal.
11. **Mijloace artistice, procedee stilistice și semnificații în creația muzicală românească din a doua jumătate a sec. al XX-lea și sec al XXI - lea:** Ion Dumitrescu, Tudor Ciortea, Gheorghe Dumitrescu, Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Tiberiu Olah, Anatol Vieru, W. Berger, Sigismund Toduță, Tudor Jarda, Cornel Țăranu, Miriam Marbe, Felicia Donceanu, Carmen Petra Basacopol, Vasile Spătăreanu, Achim Stoia, Doru Popovici, Dan Dediu, Adrian Iorgulescu și alți reprezentanți ai școlii muzicale contemporane românești.

II. FORME ȘI GENURI MUZICALE

1. **Principalele forme muzicale:** lied, menuet, scherzo, rondo, invențiunea, fuga, variațiunea, sonata; caracteristici, structură arhitectonică, exemplificări.
2. **Forme polifonice:** motetul, madrigalul. Caracteristici, exemplificări (lucrări și compozitori);
3. **Genurile muzicale:** vocale, corale, instrumentale, vocal-instrumentale și lirico-dramatice. Caracteristicile și analiza acestora. Exemplificări (lucrări și compozitori);
4. **Genul miniatural** și diversitatea lui stilistico-interpretativă. Exemple de lucrări și compozitorii acestora.

BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA DE SPECIALITATE

Istoria muzicii universale și românești; Forme și genuri muzicale

1. Banciu, Gabriel, *Genuri și forme muzicale*, Editura Academiei de Muzică „Gheorghe Dima” Cluj Napoca, 2015
2. Chelaru, C., *Cui i-e frică de Istoria muzicii?*, vol.I-III, Editura Artes, Iași, 2007
3. Ciobanu, Maia *Forme muzicale* Fundația Romania de Măine, București, 2005

4. Constantinescu, G., Boga, I., *O călătorie prin istoria muzicii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007
5. Cosma, O. L., *Hronicul muzicii românești* vol I-IX, Editura Muzicală, București 1973 - 1991
6. Dediu-Sandu, V., *Muzica românească între 1944-2000*, Editura Muzicală, București, 2002
7. Denizeau, G., *Să înțelegem și să identificăm genurile muzicale*, Editura Meridiane - Larousse, 2000
8. Herman, V., *Formele muzicii vechi europene*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2009
9. Herman, V., *Formele muzicii clasicele vieneze* Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2009
10. Herman, V., *Originile și dezvoltarea formelor muzicale*, Editura Muzicală București, 1982
11. Iliuț, V., *De la Wagner la contemporani*, vol II-VI, Editura U.C., București, 1996
12. Iliuț, V., *O carte a stilurilor muzicale*, Editura Acad. de Muzică, București, 1996
13. Ionescu, Doru *Timpul chitarelor*, Editura Integral, 2017
14. Ionescu, Doru, *Vocile jazzului românesc*, Editura Eikon, 2019
15. Oprea Gh, *Curs de folclor*, Editura Muzicală, București, 2002
16. Ștefănescu, I., *Istoria muzicii universale* vol. I-IV, Fundația Culturală Română, 1995-2002
17. Stoianov, Carmen, Marinescu Mihaela, *Istoria muzicii universale*, ediția a II-a, Editura FundațiaRomânia de Mâine, București, 2008
18. Stoianov, Carmen, Stoianov, Petru, *Istoria muzicii românești*, Editura Fundației Românie de Mâine, București, 2005
19. Timariu, V., *Analiza muzicală între conștiința de gen și conștiința de formă*, Editura Universității din Oradea, 2003
20. Timariu, V., *Dicționar noțional și terminologic*, Editura Universității din Oradea, 2004
21. Tiberian, Mircea, *Sunetul de referință și arca muzicii occidentale*, Nemira, 2013
22. Tiberian, Mircea, cursuri de jazz UNMB, București, 2006
23. Toduță, S., *Formele muzicale ale barocului* (vol. I - III), Ed. Muzicală, București, 1960-1979
24. Teodorescu-Ciocănea, L., *Tratat de forme și analize muzicale*, Editura Muzicală, București, 2005
25. Urmă Dem., *Acustica muzicală* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1982
26. Vancea, Z., – *Creația muzicală românească*, sec. XIX-XX, Editura Muzicală București, 1989
27. Vasile, V., *Istoria muzicii byzantine* vol. I-II, Editura Interprint, 1997
28. Voiculescu, D., *Polifonia secolului XX*, Editura Muzicală, 2005
29. Voiculescu, D., *Fuga în creația lui J.S.Bach*, Editura Muzicală, București, 2000
30. *** *Dicționar de termeni muzicali* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984
31. *** Grove's, G., *Dicționar de muzică și muzicanti*, Editura Blom, London, 1994
32. <https://cpciasi.wordpress.com/>

III. DIDACTICA SPECIALITĂȚII

1. **Curriculum Național:** terminologie, structura planului de învățământ, a programelor școlare, curriculum la decizia școlii, cicluri curriculare.

2. **Procesul de învățământ ca relație între predare-învățare-evaluare.** Caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ: lecția de educație muzicală specializată: specificul acesteia; cunoașterea particularităților de dezvoltare specifice fiecărei vârste, tipuri temperamentale, caracterul, stiluri de învățare, vârsta școlară/vârsta instrumentală/vocală. Formarea și dezvoltarea deprinderilor specifice educației muzicale specializate (în funcție de specialitate) exemple; etapele pregătirii unei lucrări muzicale (instrumentale/vocale/ansambluri), formarea și dezvoltarea auzului, formarea și dezvoltarea memoriei muzicale a elevilor; organizarea și îndrumarea studiului individual; Elemente de tehnică instrumentală/vocală specifice și mijloace de expresie contemporane. Exemplificări. Pregătirea pentru performanță; cu exemple din practica personală. Pregătirea psihologică a elevilor în vederea apariției în public prilejuită de diferite evenimente (recitaluri individuale, spectacole ocazionale, concursuri etc.);
3. **Proiectarea** - demers de organizare anticipată a activității didactice în lecția de educația muzicală specializată:
 - a) cunoașterea programei școlare: structura acesteia, definirea și corelarea elementelor de structură a programei școlare;
 - b) proiectarea unităților de învățare prin prisma realizării competențelor. Modele de proiectare pentru desemnarea activităților de învățare în care vor fi implicați elevii, a selectării resurselor cele mai eficiente etc.;
 - c) strategii didactice de realizare a conținuturilor programei, conforme cu etapele de predare a orei de educație muzicală specializată: procedee de predare a tehnicii instrumentale/vocale, a textului muzical (structură, corelarea tehnicii cu interpretarea), a conținuturilor teoretice, stilistice etc.;
 - d) constituirea demersului didactic (adaptarea strategiilor didactice) pentru realizarea unui învățământ centrat pe elev prin formarea de competențe stabilite prin programa școlară.
4. **Metode și mijloace didactice specifice:** metode de învățământ adecvate lecției de educație muzicală specializată; (demonstrația, conversația, explicația, exercițiul, algoritmizarea, studiul de caz s.a.); importanța utilizării mijloacelor de învățământ potrivite în vederea realizării unei lecții de calitate.
5. **Criteria de selectare a repertoriului:** nivelul tehnicii instrumentale/vocale necesare în vederea redării juste melodico-ritmice a lucrărilor muzicale (relația tehnică/interpretare) în acord cu particularitățile psihofizice ale elevului/elevilor. Fișa de caracterizare psihologică și rolul ei în activitatea didactico-pedagogică.
6. **Activități muzicale extracurriculare;** abordări didactice; modalități de selectare a repertoriului în funcție de diferite manifestări artistice (activități ocazionate de diferite evenimente, concurs interșcolar, județean, național, internațional);
7. **Audiția muzicală:** act de educare a sensibilității auditive, afective, de formare a capacității de selectare a valorilor muzicale; locul și rolul audiției muzicale în formarea și dezvoltarea gustului estetic; analiza comparată a aceleiași lucrări muzicale (concert instrumental, muzică de camera, simfonie, operă, alte lucrări solistice etc.) în interpretări diferite - procedeu în munca de autoperfecționare a interpretului; recomandări și restricții în folosirea acestui procedeu.
8. **Lecția de educație muzicală specializată:** corelarea cu mijloace de expresie ale altor discipline/ abordări interdisciplinare (literatură, istorie, geografie, educație plastică, dramaturgie etc) ;
9. **Creativitatea în lecția de educație muzicală specializată;** modalități de dezvoltare a creativității; formarea gândirii critice, reflexive, autonome și creative; raportul dintre asimilarea cunoștințelor și formarea competențelor;
10. **Evaluarea în cadrul activităților de educație muzicală specializată:**
 - e) definiția evaluării, funcțiile acesteia și rolul evaluării în procesul de învățământ și, în special, în lecția de educație muzicală specializată;

- f) tipuri/forme, metode, instrumente de evaluare specifice;
g) demonstrarea eficienței evaluării în lecția de educație muzicală specializată.

11. **Dinamica relației profesor-elev în procesul de învățământ:** caracteristicile și semnificațiile educaționale ale relației profesor-elev; elemente de deontologie și etică profesională.

Notă: Toate temele prezentate în capitolul de didactica specialității vor fi tratate în funcție de specialitatea candidatului și vor cuprinde exemple din practica personală.

BIBLIOGRAFIE

Didactica specialității

1. Auer, L., *Violin as I teach it*. Rome and London: Buttler & Tanner, 2008.
2. Avesalon, I., *Metodica predării și studiul instrumentelor de suflat și percuție*, Lito, Conservatorul „C. Porumbescu” București, 1980
3. Avesalon, I., *Principii generale de studiu și interpretare în instrumentele de suflat moderne*, Editura Universității Naționale de Muzică București, 2005
4. Barbu, C., *Curs de metodica predării și a studiului instrumentelor de coarde (cu arcuș)*, Lito, Conservatorul „G. Dima”, Cluj Napoca, 1987 (ed. a II-a revizuită)
5. Butu, Ionela, *Repertoriu de literatură pianistică*, Editura Alfa, Iași, 2003
6. Călin, Dragoș, Coman, Lavinia, Vasile, Vasile, *Îndrumar metodic*, Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2009
7. Coman, Lavinia, *Pianistica modernă*, Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2006
8. Cristea, S., *Managementul lecției*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007 Cucoș, C., *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2002
9. Cucoș, C., *Psihopedagogie pentru examenul de definitivat și gradele didactice*, Editura Polirom, Iași, 2009
10. Constantinescu, G. și alții – *Ghid de operă*, Editura Muzicală, București, 1971
11. Dimulescu, Fausta, *Preludiul de la Bach la Debussy. Reper de scriitură pianistică în muzica europeană*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2008
12. Galamian, I., *Principles of violin playing and teaching*, 1999
13. Geantă, I., Manoliu, G., *Manual de vioară*, vol. I, Grafoart, București, 2007-2013 Geissler, E.G., *Mijloace de educație*, EDP, București, 1997
14. Flesch, C., Rosenblith, E., Mutter, A.-S., *The Art of Violin Playing*, Vol. 1. Editura Rosenblich, E., New York: Carl Fischer, 2000
15. Goia, I., *Curs de metodică a studiului și predării instrumentelor de suflat*, Iași, Conservatorul de Muzică „George Enescu” (s.a.)
16. Gorgăneanu-Meteșan Lucia Crinela, *Didactica educației muzicale specializate*, Editura Muzicală, București, 2011
17. Hîrlav-Maistorovici, Sanda, *Miniatura românească pentru pian din secolul XX și folclorul muzical autohton*, Editura Premier, Ploiești, 2002
18. Husson, R., *Vocea cântată*, Editura Muzicală, București, 1962

19. Ionescu-Arbore, A., *Interpretul teatrului liric*, Editura Muzicală, București, 1984
20. Educației și Cercetării – Consiliul Național pentru Curriculum, 2002
21. Iucu, R., *Managementul și gestiunea clasei de elevi*, Editura Polirom, Iași, 2000; Joița, E., *Eficiența instruirii*, EDP, București, 1998
22. Niculescu-Basu, G., *Cum am cântat eu*, Editura Muzicală, București, 1982
23. Niță, Teodor, *Interpretarea vocală: fiziologia aparatului vocal: note de curs*, Editura UniversityPress, Galați, 2009
24. Pănescu George, *Tratat de canto*, Editura Pastel, Brasov, 2004
25. Pop, Claudia, *Studii muzicologice în arta interpretării vocale*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2010
26. Pop, Claudia, *Vocea cântată și didactica cultivării ei*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2004
27. Preda, V., *Îndrumător pentru folosirea mijloacelor tehnice de instruire*, UBB, Cluj, 1999
28. Radu, I., *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj, 1995
29. Radu, I. T., *Evaluarea procesului de învățământ*, București, EDP, 2001
30. Radu, I., *Experiența didactică și creativitate*, Editura Dacia, 1987
31. Răducanu, Mircea Dan, *Principii de didactică instrumentală*, Editura Moldova, Iași, 1994
32. Răducanu, Mircea Dan, *Introducere în teoria interpretării muzicale*, Editura Dan, Iași 2003
33. Răducanu, Mircea Dan, *Metodica studiului și predării pianului*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983
34. Secăreanu, N., *Cântărețul artist*, Editura Muzicală, București, 1965
35. Strungă, C., *Evaluarea școlară*, Editura de Vest, Timișoara, 1999
36. Severin, Adriana, *Metodica predării cântului*, Editura Artes, Iași, 2000
37. Solomon, Gina, *Metodica predării pianului*, Editura Muzicală, București, 2021
38. Soreanu, Cristina Mihaela, *Arta cântului: didactica specializării*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2009
39. Stanciu, A., *Violonistica enesciană ca expresie a unei stilistici interpretative*, MediaMusica, Cluj, 2006
40. Truculescu, Marin – Marius, *Cântul vocal profesionist*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2011
41. Vătmanu – Matei, Viorica, *Psihologie și expresivitate scenică*, Editura Universității Naționale de Muzică, București, 2010
42. **** *Ghiduri de evaluare pe discipline*, MEC-SNEE, 2000, 2001

NOTĂ: Sunt obligatorii documentele școlare reglatoare în vigoare: planuri-cadru, programe școlare și manualele cuprinse în Catalogul manualelor școlare, valabile în învățământul preuniversitar în anul susținerii examenului.